ఎవరీ సమ్మక్క-సారలమ్మ..? మేడారం సమ్మక్క-సారక్క మహాజాతర

మేడారం సమ్మక్క-సారక్క మహాజాతర : గిరిజన ఆత్మగౌ-రవానికి నిలువెత్తు సాక్ష్యం

తెలంగాణ అరణ్యగర్భంలో...
కాలాన్ని దాటి నిలిచిన ఒక విశ్వాసం.
అధికారాన్ని ఎదిరించిన ఒక తల్లి.
త్యాగానికి ప్రతీకగా నిలిచిన ఒక కూతురు.
వారి కథే— **మేడారం సమ్మ-క్క-సారక్క మహాజాతర.**

ప్రపంచంలోనే అతిపెద్ద గిరిజన పండుగగా గుర్తింపు పొందిన ఈ మహాజాతర, కేవలం ఆధ్యాత్మిక ఉత్సవం మాత్రమే కాదు. ఇది గిరిజన సమాజ చరిత్ర, వారి పోరాట స్మృతి, సాంస్కృతిక స్వాభిమాన ప్రకటన. కుంభమేళా తర్వాత భారతదేశంలో అత్యధిక జనసాంద్రతను చూసే ఉత్సవంగా మేడారం జాతర నిలవడం వెనుక— ఈ గాథలోని త్యాగాలే మూలం.

ఈ ఏడాది జనవరి 28 నుంచి 31 వరకు నాలుగు రోజులపాటు ములుగు జిల్లా మేడారంలో ఈ మహాజాతర జరగనుంది. లక్షల కాదు... కోట్లాది మంది భక్తులు వనదేవతలను దర్శించుకునేందుకు తరలిరానున్నారు. అందుకు అనుగుణంగా ప్రభుత్వం వేలాది ప్రత్యేక బస్సులు, తాగునీరు, వైద్య శిబిరాలు, పారిశుద్ధ్యం, భద్రతా ఏర్పాట్లతో మేడారం అరణ్యాన్ని మరోసారి మహానగరంగా మలుస్తోంది. అయితే, ఈ ఏర్పాట్లకంటే గొప్పది— భక్తుల హృదయాల్లో కొలువై ఉన్న సమ్మక్క-సారక్కల త్యాగ చరిత్ర.

అరణ్యంలో ఆవిర్భవించిన దేవత

సుమారు ఏడువందల సంవత్సరాల క్రితం... కాకతీయుల పాలన సాగుతున్న కాలం. తెలంగాణ ప్రాంతం రాజకీయంగా, సాంస్కృతికంగా కీలక మార్పుల దశలో ఉంది. అదే సమయంలో, నేటి జగిత్యాల ప్రాంతానికి చెందిన కోయ గిరిజనుల దొర మేడరాజు అడవిలో వేటాడుతుండగా ఓ అద్భుత సంఘటన చోటుచేసుకుంది.

ఒక పుట్టపై— పులులు, సింహాలు కాపలాగా నిలిచిన— ఓ పసిబిడ్డ. సాధారణంగా అడవిజంతువులు పసిబిడ్డకు హాని చేస్తాయి. కానీ అక్కడ ప్రకృతి వేరే సంకేతం ఇచ్చింది. ఆ బిడ్డను చూసిన మేడరాజు... ఇది సామాన్య శిశువు కాదని గ్రహించాడు. ఆమెనే ఇంటికి తీసుకెళ్లాడు. ఆ బాలికే— సమ్మక్క. సమ్మక్క ఇంట్లో అడుగుపెట్టిన నాటి నుంచే ఆ ప్రాంతంలో మార్పులు మొదలయ్యాయని గిరిజనుల నమ్మకం. కరువులు తగ్గాయి. పంటలు పండాయి. రోగాలు నయమయ్యాయి. ఆమె చేతి పసరుతో బాధలు తొలగేవని ప్రజలు విశ్వసించారు. అలా సమ్మక్క మానవ స్థితి నుంచి— ప్రకృతి శక్తిగా, వనదేవతగా మారింది.

రాజ్యాధికారం... కుటుంబ బంధం

కాలక్రమేణా సమ్మక్క యుక్తవయస్సుకు చేరుకుంది. మేడరాజు తన మేనల్లుడు, మేడారం ప్రాంతాన్ని పాలిస్తున్న పగిడిద్ద రాజుతో ఆమెకు వివాహం జరిపించాడు. ఈ వివాహం రాజకీయ బంధాన్ని కూడా బలపరిచింది.

సమ్మక్క-పగిడిద్ద రాజులకు సారలమ్మ, నాగులమ్మ అనే ఇద్దరు కుమార్తెలు, జంపన్న అనే కుమారుడు జన్మించారు. పగిడిద్ద రాజు మేడారం పాలకుడిగా, మేడరాజు పొలవాస ప్రాంతానికి కోయ రాజుగా పరిపాలన సాగించారు.

ఈ కాలంలో కాకతీయ సామ్రాజ్యం తన సరిహద్దులను విస్తరించాలనే లక్ష్యంతో దక్షిణ తెలంగాణపై దృష్టి సారించింది. చిన్న రాజ్యాలపై ఆధిపత్యం సాధించేందుకు కప్పం విధించడం ప్రారంభించింది.

కాకతీయుల ఆగ్రహం... యుద్ధ మేఘాలు

పగిడిద్ద రాజు కాకతీయుల సామంతుడిగా ఉండి ప్రతి నెలా కప్పం కట్టేవాడు. అయితే వరుసగా మూడు సంవత్సరాల పాటు కరువులు ఏర్పడ్డాయి. ప్రజలు ఆకలితో అలమటించారు. అటువంటి పరిస్థితుల్లో కప్పం చెల్లించడం సాధ్యపడలేదు.

అదే సమయంలో, కాకతీయుల దండయాత్ర భయంతో మేడరాజు తన కుమార్తె సమ్మక్క వద్ద మేడారంలో ఆశ్రయం పొందాడు. ఇది కాకతీయులకు ఆగ్రహాన్ని తెప్పించింది. కప్పం చెల్లించకపోవడం, శత్రువుకు ఆశ్రయం ఇవ్వడం— ఇవి రెండూ యుద్ధానికి కారణాలయ్యాయి.

వేలాది సైన్యం, ఏనుగులు, గుర్రాలు, ఆధునిక ఆయుధాలతో కాకతీయులు మేడారంపై దండెత్తారు.

గిరిజన ప్రతిఘటన... అసమాన పోరు

కాకతీయ సైన్యాన్ని ఎదుర్కొనేంత బలం కోయ గిరిజనులకు లేదు. అయినా వెనకడుగు వేయలేదు.

బాణాలు, మొండి కత్తులు, తక్కువ సంఖ్య— ఇవన్నీ తెలిసినా, గౌరవం కోసం పోరాడటంనే వారు ఎంచుకున్నారు.

పగిడిద్ద రాజు ముందుండి యుద్ధం చేశాడు. సమ్మక్క, సారక్కలు కూడా ఆయుధాలు పట్టారు. యావత్ గిరిజన సమాజం ఈ పోరులో భాగమైంది.

ఈ అసమాన యుద్ధంలో— పగిడిద్ద రాజు వీరమరణం పొందాడు.

సారలమ్మ, నాగులమ్మ శత్రువుల చేతిలో ప్రాణాలు కోల్పోయారు.

కుటుంబ సభ్యుల మరణాన్ని చూసిన జంపన్న... అవమానాన్ని, వేదనను భరించలేక పక్కనే ఉన్న సంపెంగ వాగులో దూకి ఆత్మత్యాగం చేశాడు. అప్పటి నుంచి ఆ వాగు జంపన్న వాగుగా చరిత్రలో నిలిచింది.

కాళీమాతలా విరుచుకుపడిన సమ్మక్క

తన భర్త, పిల్లలు, కుటుంబ సభ్యులంతా మరణించారని తెలిసినా— సమ్మక్క వెనకడుగు వేయలేదు. ఆమె ఆ క్షణంలో మానవిగా కాదు... కాళీమాత స్వరూపంగా మారింది.

శత్రువులపై విరుచుకుపడింది. అనేక మందిని సంహరించింది. కానీ వెనుక నుంచి జరిగిన దొంగచాటు దాడిలో ఒక సైనికుడు ఆమెను తీవ్రంగా గాయపరిచాడు.

రక్తం కారుతుండగానే సమ్మక్క అడవిలోకి వెళ్లింది. చిలుకల గుట్ట చేరుకుంది. నెమలినార చెట్టు కింద ఉన్న పుట్ట వద్ద— ఆమె కుంకుమ భరిణెగా మారి అదృశ్యమైంది.

అదే ఆమె భౌతిక అవతారానికి ముగింపు.

అదే ఆమె దైవ స్వరూపానికి ఆరంభం.

ఆకాశవాణి... జాతర ఆరంభ గాథ

సమ్మక్క అదృశ్యమైన తర్వాత గిరిజనులకు ఒక దివ్య సంకేతం వినిపించిందని కథనం.

"ఈ గడ్డపై రెండు గద్దెలు కట్టి, రెండేళ్లకొకసారి నన్ను పూజిస్తే— మీ కష్టాలు తొలగిస్తాను. మీ రాజ్యం గౌరవంగా నిలుస్తుంది" అనే ఆదేశమే అది.

ఈ విషయం కాకతీయ రాజు ప్రతాపరుద్రుడికి చేరింది. సమ్మక్క త్యాగాన్ని తెలుసుకున్న ప్రతాపరుద్రుడు ఆమె భక్తుడిగా మారాడు. గిరిజనులపై విధించిన కప్పాన్ని రద్దు చేశాడు. సమ్మక్క వెలిసిన చోట రెండు గద్దెలు నిర్మించి, ప్రతి రెండేళ్లకొకసారి జాతర నిర్వహించాలని ఆదేశించాడు.

అలా మేడారం జాతర— ప్రజా విశ్వాసం నుంచి రాజచిహ్నంగా మారింది.

జాతర సంప్రదాయాలు... జీవంత ఆచారాలు

మాఘ శుద్ధ పౌర్ణమి నాడు ప్రారంభమయ్యే మేడారం జాతర నాలుగు రోజులపాటు సాగుతుంది. ప్రతి రోజుకు ఒక ప్రత్యేకత ఉంది.

మొదటి రోజు

కన్నెపల్లి నుంచి సారలమ్మ గద్దెకు తీసుకొస్తారు. ఈ ప్రయాణం అంతా డోలు, పూనకాల మధ్య జరుగుతుంది.

రెండో రోజు

చిలుకల గుట్ట నుంచి సమ్మక్క కుంకుమ భరిణె రూపంలో గద్దెకు వస్తుంది. ఈ సమయంలో భక్తులు పూనకాలతో ఊగిపోతారు. ఇది జాతరలో అత్యంత కీలక ఘట్టం.

మూడో రోజు

సమ్మక్క-సారక్కలు ఇద్దరూ గద్దెలపై కొలువుతీరి భక్తులకు దర్శనమిస్తారు. ఈ రోజు అత్యధిక జనసాంద్రత కనిపిస్తుంది.

నాలుగో రోజు

అమ్మవార్లకు ఆవాహన పలికి— తిరిగి వనప్రవేశం చేయిస్తారు.

ఈ పూజలన్నింటినీ వంశపారంపర్యంగా గిరిజన పూజారులే నిర్వహిస్తారు. ఎలాంటి ఆగమ శాస్త్ర బంధనలు లేవు. ఇది పూర్తిగా గిరిజన సంప్రదాయం.

బెల్లం... బంగారం ప్రతీక

మేడారం జాతరలో అమ్మవార్లకు బెల్లం సమర్పించడం ప్రత్యేక ఆచారం. గిరిజనుల దృష్టిలో బెల్లం— బంగారంతో సమానం. శుద్ధి, మాధుర్యం, ఐశ్వర్యానికి ప్రతీక.

కోట్ల రూపాయల విలువైన బెల్లం ప్రతి జాతరలో సమర్పించబడుతుంది. ఇది భక్తుల విశ్వాసానికి నిలువెత్తు సాక్ష్యం.

భారతదేశ ఆధ్యాత్మిక పటంలో మేడారం

నేడు మేడారం జాతర— తెలంగాణకే కాదు, భారతదేశానికే గర్వకారణం.

తెలంగాణ, ఆంధ్రప్రదేశ్, మహారాష్ట్ర, ఛత్తీస్‌గఢ్‌తో పాటు దేశం నలుమూలల నుంచి భక్తులు తరలివస్తారు. విదేశాల్లో నివసించే తెలుగు ప్రజలు సైతం ఈ జాతర కోసం ప్రత్యేకంగా వస్తారు.

అరణ్యంలో పుట్టిన ఈ జాతర—
ఈనాడు ప్రపంచానికి గిరిజన సంస్కృతి గొప్పతనాన్ని చాటుతోంది.

మేడారం: ఒక ఉత్సవం కాదు... ఒక ఉద్యమం

మేడారం జాతర—
ఒక పండుగ కాదు.
ఒక దేవాలయం కాదు.
అది—
అన్యాయానికి ఎదిరిన పోరాట చరిత్ర.
త్యాగానికి నిలువెత్తు సాక్ష్యం
గిరిజన ఆత్మగౌరవానికి జీవంత ప్రతీక.
అందుకే,
సమ్మక్క-సారక్కలు దేవతలే కాదు...
వారు చరిత్రలో నిలిచిన విప్లవ స్వరూపాలు...

సేకరణ :
హరి బాబు శర్మ
(సామవేద పండితులు, కరీంనగర్)

మార్కండేయ జయంతి: కరీంనగర్ వీధుల్లో మగ్గం రథోత్సవ వైభవం

జనోదయ, కరీంనగర్ జనవరి 22:

మార్కండేయ జయంతి సందర్భంగా కరీంనగర్ నగరంలో పద్మశాలి సంఘం 13వ డివిజన్ అధ్యక్షుడు తెల్ల రమేశ్ ఆధ్వర్యంలో ఘనంగా వేడుకలు నిర్వహించారు. ఈ సందర్భంగా సంప్రదాయానికి ప్రతీకగా మగ్గంతో అలంకరించిన రథాన్ని నగర వీధుల గుండా వైభవంగా ఊరేగించారు. కార్యక్రమంలో పద్మశాలి సంఘ సభ్యులు, మహిళలు, యువత భక్తిశ్రద్ధలతో పాల్గొన్నారు. అనంతరం మార్కండేయ జయంతిని పురస్కరించుకుని భక్తులకు తీర్థ ప్రసాదాలను పంచారు.

ఈ సందర్భంగా వక్తలు మహర్షి మార్కండేయుని గొప్పదనాన్ని వివరించారు. బాల్యం నుంచే శివభక్తితో తపస్సు చేసిన మార్కండేయుడు మృత్యువును జయించిన మహానుభావుడిగా పురాణాల్లో ప్రసిద్ధి చెందారని తెలిపారు. ధర్మం, భక్తి, ఆత్మశుద్ధి మార్గంలో నడవాలని ఆయన జీవితం మనకు బోధిస్తుందన్నారు.

మార్కండేయ మహర్షి వంశీయులైన పద్మశాలీలు మగ్గాన్ని జీవనాధారంగా చేసుకుని భారతీయ వస్త్ర సంస్కృతికి ప్రాణం పోసిన వారని వక్తలు పేర్కొన్నారు. శ్రమ, నైపుణ్యం, సంప్రదాయాలను తరతరాలకు అందిస్తున్న పద్మశాలీల సేవలు సమాజానికి ఆదర్శమని తెలిపారు.

మేడారం జాతరలో 'AI' బందోబస్తు

జనోదయ, మేడారం జనవరి 22:

మేడారం మహా జాతరలో AI సాంకేతికతతో బందోబస్తు నిర్వహిస్తున్నారు తెలంగాణ పోలీసులు. ఈనెల 28 నుంచి 31 వరకు జరగనున్న మేడారం సమ్మక్క-సారలమ్మ మహా జాతరలో AI సాంకేతికతతో బందోబస్తు నిర్వహిస్తున్నారు తెలంగాణ పోలీసులు. 3 రోజులపాటు జరగనున్న ఆసియాలోనే ఈ అతి పెద్ద ఆదివాసీ జాతరకు సుమారు 2 నుంచి 3 కోట్ల మంది భక్తులు వచ్చే అవకాశం ఉందని అధికారులు అంచనా వేస్తున్నారు. ఎస్పీ సుధీర్ రామ్ నాథ్ కేకన్ పర్యవేక్షణలో క్రౌడ్ కంట్రోల్, ట్రాఫిక్ మేనేజ్మెంట్, తప్పిపోయిన వారిని గుర్తించడం, నేరాలను అడ్డుకోవడం కోసం 'మేడారం 2.0' పేరుతో హైటెక్ భద్రతా వ్యవస్థను అమలు చేస్తున్నారు. ఇందులో 'TGQUEST' అనే AI డ్రోన్ వ్యవస్థ ప్రధానంగా ఉపయోగిస్తున్నారు.

ఈ డ్రోన్లు అటవీ ప్రాంతాలు, జంపన్నవాగు స్నాన ఘట్టాలు, ఆలయ ప్రాంగణాలు, రహదారులను గగనతలం నుంచి నిరంతరం పర్యవేక్షిస్తాయి. జనసమూహం ఎక్కువగా ఉన్న ప్రాంతాలను AI ద్వారా ముందుగానే గుర్తించి ప్రమాదం ఉంటే అలర్ట్ ఇస్తాయి. అలాగే హీలియం బెలూన్‌లపై అమర్చిన PTZ కెమెరాలు, 450కు పైగా CCTV కెమెరాల ద్వారా కంట్రోల్ రూమ్ నుంచి ప్రత్యక్ష నిఘా కొనసాగుతుంది. జాతర నిర్వహణకు సుమారు 13,000 మంది పోలీసు సిబ్బంది, 12 ప్రత్యేక క్రైం టీమ్‌లు విధుల్లో ఉండనున్నారు. అటవీ ప్రాంతంలో ఇరుకైన రోడ్లు పైగా భారీ జనసమూహం వల్ల వచ్చే సమస్యలను ముందే అంచనా వేసేందుకు ఈ AI టెక్నాలజీ ఎంతో ఉపయోగపడుతుందని అధికారులు చెబుతున్నారు. సీఎం రేవంత్ రెడ్డితోసహా మంత్రులు ఎప్పటికప్పుడు స్వయంగా ఏర్పాట్లను సమీక్షిస్తున్నారు. భక్తులు త్వరగా దర్శనం చేసుకుని సురక్షితంగా తిరిగి వెళ్లేలా ప్రభుత్వం పకడ్బందీగా ఏర్పాట్లు చేస్తోంది.